

Energidepartementet

Deres ref.	Deres kontaktperson	Vår ref.	Vår kontaktperson	Dato
23/2487		20240524	Martin Eggen	12.09.2024

Lov om endringer i energiloven (tidlig saksavslutning, områdekonsesjonærens henteplikt mv.)

BirdLife Norge er en naturvernorganisasjon med sterkt faglig forankring, og vår spesialitet er kunnskap om fugler og deres levesett. Vi har 14 000 medlemmer over hele landet. Utgangspunktet for vårt arbeid er nasjonale og internasjonale miljømål, og vi representerer allmenne verdier tilknyttet forvaltningen av vår felles naturarv.

Innledningsvis vil vi gjerne kommentere lovforslagets bakgrunn, slik departementet presenterer det. Det slås fast at ambisjonene for økt fornybar produksjon med tilhørende nett er store, noe som blant annet forklares med kraftig forventet forbruksvekst mot 2030. BirdLife Norge stiller seg undrende til behovet for store, naturødeleggende kraftutbygginger. Norge er Europas største vannkraftprodusent: Vi står for mer enn halvparten av Europas regulerbare vannkraft, og om lag 70 prosent av elvene er regulert med omfattende miljøkonsekvenser. Regnet per innbygger er den årlige produksjonen av fornybar kraft 27,33 MWh. Dette er skyhøyt over tall vi finner ellers i Europa, eller Kina eller USA, for den del. Den fornybare energien vi allerede har må brukes klokt, og ikke sløses med. Forbruksveksten fremover vil i stor grad være politisk styrt, med muligheter for ulike prioriteringer.

Tiltak som effektiviserer og reduserer bruken av energi bør være førsteprioritet i arbeidet med å frigjøre ytterligere fornybar kraft som kan erstatte fossil energi. BirdLife Norge vil ikke akseptere mer energiutbygging som går på bekostning av bestander av enkeltarter, leveområder og intakte økosystem. Nedbygget areal («grått» areal) som vanskelig kan restaureres må prioriteres til fornybar energiutbygging. Vind- og solenergi kan også etableres på bygninger, ved veier o.l.

Konkret til høringen:

- BirdLife Norge stiller seg spesielt positive til tidlig avslag, et krav vi sammen med andre natur- og friluftsansjoner har fremmet, og som vi har fått gjennomslag for på Stortinget. Det er avgjørende at kriteriene for tidlig avslag blir godt og konkret utformet, slik at Stortingets ønske om større naturhensyn i konsesjonsprosessene blir ivaretatt.
- Fremdriften i konsesjonsprosessene må ivaretas, slik at man sikrer at beslutningene tas på oppdatert kunnskapsgrunnlag. Samtidig må man sikre et godt kunnskapsgrunnlag, noe som gjør at tidskrav mellom fastsettelse av utredningsprogrammet og søknad om konsesjon, må ivareta dette hensynet.
- Konsekvensutredningene som følger søknad om konsesjon, må ta utgangspunkt i nøyaktige prosjektbeskrivelser der også ankomstveiene og annen infrastruktur er kartfestet.
- Frist for byggestart og at adgangen til å forlenge fristen må innskjerpes.

Det er nødvendig å se elektrifiseringen av samfunnet i sammenheng med målene i Naturavtalen, Norges egne mål knyttet til bevaring av naturmangfold og ikke minst alle planene om restaurering og gjenoppbygging av tapte fugle- og dyrebestander. Vi vil i denne sammenheng vise til følgende dokument vi mener er avgjørende i arbeidet med energiloven:

- Verdens naturvernunion (IUCN) lanserte tidlig i 2021 en ny veileder som diskuterer hvordan vindenergi og solcellepaneler kan anses som grønne alternativ. Veilederen er ment å være global der den sammenfatter allerede kjent kunnskap og vedtatte retningslinjer i ulike konvensjoner. [Mitigating biodiversity impacts associated with solar and wind energy development](#) gir en nyttig oversikt over hvilke krav som må stilles i et naturvennlig, fremtidig energisystem. Dette er spesielt viktig å vurdere opp mot tidlige avslag.
- Anbefalingene til Renewables Grid Initiative (RGI) går på strømmettet spesielt. Strømmettet utgjør stor fare for kollisjoner for ulike fuglearter. Se krav og anbefalingene i dokumentet [Key Principles for a Bird-Friendly Electricity Grid in Europe](#). Energiloven må ha paragrafer som slår fast at strømmettet skal ta særlig hensyn til naturmangfold, selv om detaljreguleringer selvsagt må tas i forskrift og veileder.

Kommentarer til endringsforslagene, samt egne forslag til endringer

Kommentar til BirdLife § 1-2 (formål):

«Loven skal sikre at produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi foregår på en samfunnsmessig rasjonell måte, herunder skal det tas hensyn til allmenne og private interesser som blir berørt.» Der det er hensiktsmessig må loven slå fast at vektingen av ulike hensyn skal komme klart frem i vedtaket, slik at alle interessenter kan se hvordan konsesjonsmyndighetene helt konkret har prioritert. Dessverre har mange tidligere vedtak ikke vært lite transparente.

BirdLife Norge foreslår at **§ 2-1 (Melding med forslag til utredningsprogram)**, andre ledd, ikke vedtas som foreslått.

Departementet foreslår at det innføres en frist på to år mellom fastsatt utredningsprogram og søknad om konsesjon: «Hvis forslagsstiller ikke har søkt om konsesjon innen to år etter at utredningsprogrammet er fastsatt, må tiltaket meldes på nytt før det kan søkes om konsesjon. Fristen kan forlenges.» BirdLife Norge påpeker visse typer konsekvensutredninger må foregå over flere år. Dette gjelder bl.a. undersøkelser av trekkende arter, der sesongvariasjoner må fanges opp. Fristen mellom utredningsprogram og søknad om konsesjon må som hovedregel være minst tre år, ikke to. Selv dette er ikke fullgodt med tanke på å fange opp sykluser og variasjoner i naturen knyttet til bl.a. smågnagere og andre fenomen med stor betydning for dataene i en konsekvensutredning.

At det åpnes for forlenget frist, må regnes som en «sikkerhetsventil». Utfordrende vær kan gjøre at data fra enkelte år ikke vil være representativ, f.eks. i år med ugunstige værforhold i periodene og stedene som skal undersøkes. I fjellheimen blir det enkelte år ikke skikkelig sommer, og det er av stor betydning at undersøkelsene gjøres i riktig periode (når sang/spill er mest intenst osv.). Dette er forhold som gjør at man i enkelte tilfeller må sette krav til tiltakshaver om ytterligere undersøkelser utover det som i utgangspunktet var planlagt.

Angående tredje ledd, om hjemmel til å avslutte behandlingen av en melding uten å fastsette utredningsprogram, mener vi kriteriene for dette må forbedres.

Ang. punkt b) har vi forståelse for at det er selve verneområdet som vil gi grunnlag for tidlig avslag, og at influensområdet til verneområdet ikke gir grunnlag. Konesjonsmyndighetene bør alltid gjøre tiltakshaver oppmerksom på at nærhet til verneområder og vernede vassdrag øker sannsynligheten for avslag, avhengig av hva konsekvensutredningen viser. Vurdering av paragrafene i naturmangfoldloven inkl. § 49 om utenforliggende virksomhet som kan medføre skade inn i et verneområde, tilsier dette. Det er viktig at disse forholdene undersøkes godt, og at det blir en del av utredningsprogrammet. Tiltakshaver må gjøres oppmerksom på dette ved behandlingen av meldingen og utredningsprogrammet. Energidepartementet må vurdere om disse forholdene skal tydeliggjøres i oppdatert energilov, og hvordan det kan gjøres på en hensiktsmessig måte.

Punkt d): tiltaket klart vil medføre vesentlige negative virkninger for miljø eller annen arealbruk, er naturlig nok et punkt BirdLife Norge er fornøyd med kommer inn som kriterier, men vi mener det er formulert svakt og uheldig.

Departementet nevner konflikt med prioriterte arter, utvalgte naturtyper, truede naturtyper eller truede arter som eksempel på forhold som kan gi tidlig avslag, men vil altså ikke liste slike kriterier opp i selve lovteksten Departementet skriver at tidlig saksavslutning kan være utelukket selv om tiltaket vil medføre vesentlige negative virkninger for miljø eller annen arealbruk, for eksempel dersom fordelene er større enn ulempene, eller avbøtende tiltak kan avhjelpe konflikten. Det må videre være «kvalifisert sannsynlighetsovervekt» som viser at de negative virkningene må være vesentlige. Behandlingen av en melding skal ikke avsluttes begrunnet med forhold som i vesentlig grad kan belyses gjennom konsekvensutredningen. Videre understreker departementet at dette er en «kan- bestemmelse», altså at konsesjonsmyndighetene kan utøve stor grad av skjønn.

BirdLife Norge mener dette ikke skaper den forutsigbarheten og transparent prosess punktet er ment å skape, verken for tiltakshaver eller for allmenne interesser og interessenter som har klare forventninger om at vi nå stanser forbruket av særlig viktig naturareal. Vi er bare til dels enige med departementet i at punktet i seg selv vil virke preventivt, slik at særlig naturskadelige prosjekt ikke meldes. Siden vedtaket om tidlige avslag skal begrunnes og kan påklages, er uklare kriterier en klar ulempe og føre til mer saksbehandling enn en lovtekst med klare kriterier for avslag.

Vår klare anbefaling er derfor å gjøre dette punktet lagt tydeligere. Forslaget til naturvern- og friluftsansisasjonene BirdLife Norge, WWF Verdens naturfond, Norsk Friluftsliv, Den Norske Turistforeningen, Naturvernforbundet og Sabima er tidlig avslag dersom det er overlapp og konflikt med:

- Inngrepsfrie naturområder i Norge (INON)¹ og områder med truede² og utvalgte naturtyper³

¹ <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/overvaking-arealplanlegging/naturkartlegging/Inngrepsfrie-naturomrader/>

² <https://www.artsdatabanken.no/Pages/334452/Naturtyper>

³ <https://kartkatalog.miljodirektoratet.no/Dataset/Details/1007>

- Viktige leveområder og trekkområder for truede arter⁴, herunder IBAs⁵/KBAs⁶
- Natur med særlig stort karbonopptak- og lagring
- Områder definert som nasjonalt og regionalt⁷ viktige friluftslivsområder⁸

BirdLife Norge støtter at en videreføring av nåværende **§ 2-2 (vedtak)** med endringer av annet ledd og et nytt fjerde ledd, men vi mener øvre maksimale grense for konsesjonens gyldighet bør være 30 år. Energiloven må også slå fast at det etter endt konsesjonstid skal gjennomføres en konsekvensutredning over naturverdier og anlegget og/eller infrastrukturens påvirkningsgrad. Når en konsesjon forlenges, må også være offentlige høringsrunder på linje med etablering av et nytt tiltak. Vi ber departementet ivareta dette i lovteksten. Systemet bør også være fleksibelt nok til at tiltakshaver kan pålegges miljøkrav under konsesjonsperioden, f.eks. dersom det kommer ny kunnskap, teknologi o.l. som vesentlig reduserer anleggets miljøpåvirkning. Maling av vindturbiner for å hindre kollisjoner er et tiltak forskningen har visst reduserer antallet kollisjon for visse fuglearter, men som det ikke nødvendigvis har vært satt krav om i konsesjonene når de ble gitt.

Energiloven inneholder i dag ingen frist for bygging av anlegg etter at konsesjon er tildelt etter **§ 3-1 (Konsesjon på anlegg)**. I praksis har NVE ofte fastsatt en frist i konsesjonen for når anlegget senest skal være satt i drift. Departementet foreslår å innføre en ny bestemmelse i energiloven med frister for byggestart og idriftsettelse. Departementet foreslår på denne bakgrunn at fristen for å påbegynne bygging i utgangspunktet skal være fem år regnet fra konsesjonstildeling, og at fristens lengde kan fravikes i konsesjonen. BirdLife Norge støtter dette.

Det har vært vanlig å lage en såkalt MTA-plan for større energianlegg. BirdLife Norge mener prosjekter bør beskrive prosjektet i mest mulig detalj allerede i meldingen, og at konsesjonen må gis for et mest mulig detaljert prosjekt. Slik sikrer man at konsekvensutredningen blir mest mulig treffsikker, og at prosjektet som blir realisert er mest mulig likt det man søkte konsesjon på. Ellers støtter vi departementets ønske om å innføre en ny bestemmelse i energiloven om krav til detaljplan for nye anlegg med anleggskonsesjon etter energiloven § 3-1. En detaljplan er også viktig for kunne utarbeide gode planer for tilsyn og opprydding.

For BirdLife Norge

Kjetil An Solbakken

Kjetil Solbakken, generalsekretær

KOPI: Klima- og miljødepartementet (KLD), NVE og Miljødirektoratet

⁴ <https://artsdatabanken.no/lister/rodlisterforarter/2021>

⁵ [BirdLife Data Zone](https://www.birdlife.org/datazone)

⁶ <https://www.keybiodiversityareas.org/>

⁷ <https://www.miljodirektoratet.no/aktuelt/fagmeldinger/2024/juni-2024/skal-kartlegge-regionalt-viktige-friluftslivsomrader/>

⁸ https://kartkatalog.miljodirektoratet.no/MapService/Details/friluftsliv_kartlagt